

Grevy, Carlo (2000): Pædagogik: vision eller compensation? - om Den nye lærer. Dansk, Folkeskolefraktionens medlemsblad 1, april 2000, 43-45. Revideret version af nedenstående: Grevy 1997 -> Pædagogik: vision eller compensation? - om Den nye lærer - særnummer af Vid-Nyt, Dan sklærerforeningen, side 31-34. Samtidig publiceret i: HS-Dansk 66, Dan sklærerforeningen, side 31-34.

Pædagogik: vision eller compensation? Anmeldelse af *Den nye lærer*¹

af Carlo Grevy, *Handelshøjskolen i Århus*

Det første spørgsmål jeg stiller mig selv, når jeg støder på endnu en bog om pædagogik er: er der igen tale om introduktionen af en ny pædagogisk trend, er der tale om en bog med patentforklaringer på mine pædagogiske opgaver i hverdagen, er der nu igen tale om præsentationen af en række ydre teknikker til at løse socialiseringen af ungdommen? Disse forventninger viser sig i denne omgang at slå fejl.

Bogen består af en lang række veloplagte artikler om væsentlige pædagogiske problemstillinger i det danske uddannelsessystem. Artiklerne har forskellige interesseområder i fokus spændende fra folkeskole til de gymnasiale uddannelser. Der er ikke nogen af artiklerne, der er så specialiserede, at de ikke har øje for, at de problemer, man arbejder med, hænger sammen med overordnede samfundsmæssige betingelser her ved årtusindskiftet. Bogen er derfor et kærkomment og inspirerende pust.

Bogen præsenterer ikke som helhed en række patentløsninger; heldigvis, må man sige, for der kan være en tendens til, at pædagogiske retninger lukker sig om sig selv og mere bliver religion end pædagogik. I bogen får vi i stedet præsenteret en bred vifte af pædagogiske ideer. Der er kortere og mere lettilgængelige artikler men også mere dybtgående. Bogen er også flot illustreret.

Artiklerne spænder bredt og kan ses som et view over og en forholden sig til mange af de pædagogiske retninger og tiltag, der er gang i landet over. Bogen tager således emner op som fx *enzym pædagogik* over for *tankpasser pædagogik*, *værksted undervisning*, *peel*, *undervisningsdifferentiering* og begrebet *afel*, ansvar for egen læring. I bogen diskuteres bl.a. disse begreber kritisk, og vi får præsenteret, hvad de forskellige forfattere mener, der kan bruges, og hvad der ikke kan bruges.

Flere af bogens artikler har fokus på begrebet undervisningsdifferentiering, *uvd*. Erik Damberg skriver om de forskellige elever og *uvd*, Bent Andreasen skriver om hvordan vi rent praktisk kommer i gang og forfattergruppen bestående af Lene Dyson, Mette Thomsen og Trine Pedersen skriver en artikel om *uvd* set i forhold til det senmoderne samfund. Også Nanna Christensen belyser emnet i sin artikel. Disse ar-

¹ *Den nye lærer*. Dan sklærerforeningen, Voksenundervisningssektionen. Redigeret af Mogens Skov & Astrid Kjær Nielsen. 130 sider, 29 illustrationer af bl.a. Goya, Gauguin og Max Ernst. Kan bestilles på Dan sklærerforeningens sekretariat.

tikler spænder samlet bredt over emnet, og fokus er på nogle væsentlige områder som definitioner af, hvad uvd er i dag, måder at differentiere på, planlægning af undervisning med uvd, lærerrolle og elevrolle i uvd, uvd og de forskellige intelligenser og kompetencer. Artiklerne bevæger sig dels over drøftelser konkret vedr. arbejdet i klasselokalet og i undervisningsplanlægningen men også overordnet og principielt.

Flere af bogens artikler har fokus på læringsbegrebet. Eleverne har svært ved at finde ud af, hvordan de forbereder sig og tager medansvar for den proces, det er at tilegne sig viden. Dette emne skriver Mogens Skov om, og i sin artikel beskæftiger han sig med emnet ud fra en værkstedstankegang. Sten Clod og Erik Lauersen skriver begge om kunsten at lære at lære; de skriver hhv. om lektielæringskompetence og læringsmodeller. Hvor den første artikel er meget detaljeret og anvisende, har den anden mere overordnede og summariske betragtninger. Gitte Ingerslev og Jens Dolin skriver i deres artikel om deres erfaringer med at bevidstgøre eleverne m.h.t. deres egen måde at lære på ud fra peel-konceptet. Metakognition hedder det, det at få eleverne til at reflektere bevidst over deres egne læringsvaner. Artiklerne spænder fint over både teoretisk og praktisk erfaring med emnet.

Et par af artiklerne har et mere bredt sigte. Erik Meistrup ser således på eleverne og deres læringsbetingelser på baggrund af det moderne teknologiske samfund: han taler om digitale og analoge tænkemåder. Også Jørgen Gleerup ser mere bredt på læringsbegrebet ud fra dannelsesbegreber i vores kultur.

Ud over disse artikler er der en, der ser på historisk læsning. Bodil Hedeboe ser på dette emne ud fra en forståelse af tekster som dialogiske og ud fra begrebet læsestrategier. Og så er der et interview med Steen Larsen, en artikel, der ser fremad, og hvor Steen Larsen afliver myten om almindelsen som løsningen på alle problemer. Han ser bl. a. på, hvordan vi sprogligt låser os ved at forstå læring ud fra et tidligere samfunds landbrugsmetaforer: *opvækst*, *anlæg* og *børne-have*. Hans nytænkning er derfor også sproglig, og han mener, at vi skal tale om læring i nutidige rammer og derfor anvende mere passende metaforer, hvor vi ser lærerens rolle som et *enzym*, der virker gennem sin tilstedeværelse, i stedet for i den gamle terminologi, hvor fx en bonde *luger ukrudt bort*. Han ser pædagogik fra en ny vinkel og vil ikke høre tale om, at vi skal motivere eleverne: "Motivation er perverst... For det er læren om, hvordan man får folk til at gøre noget, der ikke er nødvendigt - var det nødvendigt, ville de jo bare gøre det" (s.8).

Flere af forfatterne er i øvrigt opmærksomme på, at den måde, vi taler om læring på, har indflydelse på, hvordan vi tænker på skolen. Fx hedder det i dag ikke *at begynde at lære sig noget i skolen men at gå i skole* (s. 21). Den sidste sprogbrug udtrykker en tankegang, hvor det at være i skole blot er noget rent fysisk. Bogen peger således på nødvendige holdningsændringer hos både lærere og elever, hvis de pædagogiske mål skal opfyldes.

I bogen ses der også på det personlige aspekt. Eleverne kan være i skolen af mange årsager. Vi lærere ser selvfølgelig helst, at de er der for at få en uddannelse og

blive klogere, men nogle elever oplever “bevidst skolen som varmestue, som perron mellem togskift” (s. 20). Her ses skolen ikke som lære-sted men alene som være-sted. Eleverne oplever her skolen som et system, som en institution de ikke har et personligt forhold til. I et samarbejde med elever med denne holdning er det svært at indgå i personlige forpligtigende relationer. Læreren mister muligheden for at være personlig. “For at eleverne kan mærke og respektere læreren, må denne fremstå som en lærerperson, med dybde, meninger og menneskelighed. Personlig kompetence er derfor en nødvendighed i en tidssvarende skole” (s. 71). Men muligheder for denne personlighed kan af flere grunde være små. Som Gleerup konstaterer: “Eleverne kan ikke indgå i en personlig og kulturel læringsproces, hvis ikke skolen befinder sig i en sådan” (s. 84). Og det er et problem, som alene kan løses ved ændringer i undervisningskulturen på den aktuelle skole. Flere af bogens forfattere er opmærksomme på, at en etablering af en sådan personlig kultur, hvor elever får medansvarlighed og gode læringsvaner, ikke er realiserbar. De for høje klassekvotienter og for lave timetal bringes flere steder frem som hindring for de pædagogiske målsætninger. Og hvordan skal man komme videre, hvis der er for mange elever i klasserne, som ikke har de evner, der skal til? - “hvordan skal de kunne ville, hvis de rent faktisk ikke kan” (s. 25). Hvis skolen forstår sig selv mere som en forretning end et pædagogisk lærested, er chancerne små for at udvikle den personlige kultur.

Jeg mener, at når en skole tager nye pædagogikker til sig, bør man se på hvorfor. Er det for at komme pædagogisk videre eller er det for at løse aktuelle pædagogiske problemer, der er udsprunget af nye ministerielle krav, højere klassekvotienter, et bredere rekrutteringsgrundlag og færre timer? Hvis det er for at komme pædagogisk videre, for at undersøge nye muligheder og bevæge sig lidt ud på det dybe vand, vil jeg kalde den pædagogiske bestræbelse for *visionær*. Men er det for at løse ressourceproblemer, kalder jeg den pædagogiske bestræbelse *kompensatorisk*. Er det for at gøre sin skole til en endnu bedre forretning, hvor endnu flere elever sluses ind på bussæderne, og hvor læreren skal fungere som turisttursguide, gælder det samme. Den visionære pædagogik medfører personlig involvering og giver eleverne mulighed for at opleve skolen *både* som være- og lærested. Den kompensatoriske pædagogik afføder anonymitet, og lærerne udfører med tekniske pædagogiske greb tilfredsstillelse af elevernes behov for en god udflugt. Pædagogikken bliver i så fald endnu en salgsparemet i skolens overlevelse, en smart måde at løse ressourceproblemer på.

Den nye lærer tager som helhed stilling: pædagogikken skal være visionær og fremadrettet. Mange af de kvaliteter som fremhæves i de nye pædagogikker er dog slet ikke så nye endda: “Differentiering er på ingen måde noget nyt. For 2400 år siden levede der i Grækenland en mand ved navn Sokrates. På torvet i Athen underviste han byens unge. Han mødte dem, hvor de befandt sig intellektuelt og følelsesmæssigt, og underviste i et tempo, som de fastlagde. Det var differentieret undervisning” (s. 56).

Den gamle lærer Sokrates var også personlig og lod ikke folk defilere forbi som på en togstation. Den nye lærer er måske ikke så ny endda. Lærer-elevforholdet er et gammelt forhold, der i sin traditionelle betydning har mange kvaliteter, som vi nu genopdager og oplever som nye. Måske har vi glemt det klassiske lærer-elevforhold midlertidigt, fordi vi er blevet underlagt nogle ydre forhold, som har fået os til at udføre kompensatorisk pædagogik. Bogen kan læses sådan, at den i sin helhed anviser en vej: Den nye lærer skal satse på kvaliteten i undervisningen, eleverne skal lære at lære og skolen skal turde at turde.